

ARATÓ MIKLÓS

Kit tessékelnünk ki a nyugdíjpénztárakból?

Rövid reakció Németh György észrevételeire

Németh György írásában úgy fogalmaz, mintha közgazdaságilag meg tudná alapozni a nyugdíjrendszer második pillérét. Bevezetésében azt írja, hogy *„Az elvi-elméleti tisztázatlanság, félreértések vagy egyenesen hibás válaszok azok, amelyek immár közel egy évtizede teszik lehetetlenné az előrelépést.”* Egyetértek a szerzővel, hogy a tisztázatlanságot, félreértéseket, hibás válaszokat kerülni kell, ezért először is – a teljesség igénye nélkül – felsorolok néhány hibát írásából.

– *„Könnyen belátható, hogy a biztosítás, a biztosítási tevékenység fenti klasszikus meghatározása nem, vagy csak nagyon erőszakoltan értelmezhető az életjáradékra.”* Németh György úgy látszik nem hallott arról, hogy az első biztosítások között tartják számon a Római Birodalom életjáradékait. Érdekes az is, hogy e mondat után a nyugdíjkorhatár betöltéséről beszél, mintha az lenne az életjáradék.

– *„A nyugdíjkorhatár elérése, ahogy a hosszú élet is, olyan pozitív értéktartamú esemény, amellyel kapcsolatban »kárt« emlegetni visszatetsző ...”*. A biztosítási esemény és a kár két különböző fogalom, a kár nem feltétele a biztosításnak. A szerző gondolatmenetét követve, a nyugdíjbiztosításon kívül eltörölhetjük például az elérési biztosításokat és házassági biztosításokat is?

– Kétszer is hivatkozik a nagy számok törvényére. Egyszer szerinte az következik belőle, hogy *„... (veszélyközösség) megszervezését végzi, amely minél nagyobb, annál inkább minimalizálható a biztosító által viselt kockázat”,* egy másik helyen pedig a következő mondat szerepel: *„Ha sok életjáradék-terméket ad el, kockázatai nem összeadódnak, hanem a nagy számok törvénye alapján csökkennek, kiegyenlítik egymást.”* A nagy számok törvényéből egyik állítás sem következik! Az összkockázat nagyon sok tényező függvénye, amelyek közül csak az egyik a veszélyközösség nagysága. Tényező lehet többek között a szavatolótőke, a biztonsági pótlék és a veszélyközösség tagjai közötti függetlenség vagy függőség. Hogy ezt érezzük, még mély valószínűségszámítási tudásra sincs szükség, elég csak arra gondolni, hogy egy tíztagú vagy egy százezer tagú járadékos közösség a kockázatosabb.

– *„... a biztosítási szakma valamely kockázatot akkor tekint biztosíthatónak, ha bekövetkeztének valószínűsége 40 százalék alatt marad; ellenkező esetben a biztosítási védelem nem racionális megoldás...”* Teljesen légből kapott állítás, hiszen a biztosíthatóság is nagyon sok tényező függvénye és jelentős szerepet játszanak a hagyományok. Az ártéren lévő házakat 40 százaléknál kisebb eséllyel önti el a víz egy évben, mégsem biztosítják őket. Az elérési biztosításoknál a biztosítási összeg kifizetésének esélye gyakran jóval nagyobb 40 százaléknál, mégis léteznek.

– *„A biztosító aktuáriusának e téren könnyebb megalapozott becslést készítenie, mint például lakásbetörés okozta kár elleni termék kidolgozása során.”* Ez a kijelentés is mu-

ta a szerző teljes tájékoztatanságát a témában. A lakásbiztosítások díját évente meg lehet változtatni, végső esetben a szerződéseket fel lehet mondani, ezért a díjak meghatározásánál legfeljebb három-négy évre kell előre jelezni. Az életjáradékoknál ezzel szemben több évtized folyamatait kell vizsgálni. A jelenlegi szabályozás mellett a magánnyugdíjpénztáraknál bizonyos mennyiségek – a halandóság, befektetési hozam, infláció, bérindex és a nyugdíjindex eltérése a svájci indextől – modellezése például elengedhetetlenül szükséges. Tapasztalataim szerint ez utóbbi feladat jóval nehezebb.

Az előző pontokból talán látszik, hogy Németh György egyáltalán nem volt képes elméletileg megalapozni a nyugdíjrendszer második pillérét. A továbbiakban megpróbálok áttekinteni a szerző javaslatait, állításait.

– *„Az öregkorra való felkészülés adekvát módja nem a biztosítás, hanem a megtakarítás.”* Ezt az állítását a szerző semmivel nem bizonyítja. A jelenlegi nyugdíjpénztári szabályozás valóban olyan, hogy a nyugdíjkorhatárig lényegében nem tartalmaz biztosítási elemet. Egyáltalán nem vagyok arról meggyőződve, hogy ez helyes döntés volt, hiszen ez csökkenti a nyugdíjjáradékot. Azt gondolom, hogy az öregkorra való felkészülésben a megtakarításnak és a biztosításnak is helye van.

– *„Másképp az nyílt titok, hogy a nyugdíjpénztárak »mögött álló« pénzügyi csoportok ténykedésük meglehetősen bőséges jutalmára éppen az életjáradék-folyósítás kapcsán kívánnak szert tenni.”* A pénzügyi csoportok számára a megtakarítási időszak is szép hasznot hoz. Egyáltalán nem biztos, hogy a nyugdíjindexálással megegyező indexálási kötelezettség mellett lesz olyan biztosító, amely szolgáltatna járadékot.

– *„Egyetlen kormányaktuáriusra, illetve hivatalra van szükség.”* A kormányaktuárius intézménye természetesen lehet hasznos (különösen, hogy a PSZÁF láthatóan le akarja építeni aktuáriusi területét), de csak ténylegesen fontos és hasznos hatáskörökkel. Azt a javaslatot azonban, hogy pénztáranként a kormányaktuárius határozza meg a járadékokat és indexálásokat, még minősíteni is nehéz. Nincs az a felelős aktuárius, aki felelősséggel tekinthetné át valamennyi pénztár minden olyan adatát, ami befolyásolhatja az adható járadékok szintjét, és felelősséget tud vállalni azok megfélelősségéért.

– *„Az indexálás mértéke két részből tevődik össze: demográfiai, valamint hozamteljesítmény-részből. Az előbbi minden nyugdíjpénztárnál azonos, az utóbbi különbözhet.”* A szerző láthatóan nincs tisztában azzal, hogy a pénztártagok halandósága lényegesen különbözhet pénztáranként. Javaslatát követve veszélyes folyamatok indulhatnak el egyes pénztárakban.

– *„De mindez csak a kisebbik baj. A nagyobb az, hogy a szabályozás a biztosítókat és az aktuáriusokat kapun belül engedte, ahonnan nem lesz könnyű a kitessékelésük.”* Értelmetlen, hogy valaki, aki úgy gondolja, hogy ért a nyugdíjhoz, ki akarja tessékelní a nyugdíjpénztárakból az aktuáriusokat. A nyugdíjkérdés annyira bonyolult, hogy több szakma együttműködésre van szükség a szabályozásban és működtetésben. Jogászok, közgazdászok, matematikusok, szociológusok, informatikusok és aktuáriusok is közreműködhetnek a problémák megoldásában. Tévedés azt hinni, hogy az aktuáriusok tevékenysége kimerül a járadék- és tartalékmeghatározásban. Fontos feladatuk a tervezés, értékmeghatározás és költségszint-meghatározás is. Azt is meg kell jegyezni, hogy az úgynevezett nyugdíjreformot az aktuárius szakma kihagyásával valósították meg.

Sajnálatos, hogy Németh György nem értette meg Stahl János cikkének és az én hozzászólásomnak a fő üzenetét, nevezetesen azt, hogy a magánnyugdíj-pénztári járadékok szabályozásán minél előbb változtatni kell, és ezt a változtatást számításokkal alátámasztott módon kell megtenni. Valamiért fenntartásai vannak a biztosítással és az aktuáriusi szakmával szemben. Véleményével szemben a nyugdíjpénztárakból és azok szabályozási testületeiből nem az aktuáriusokat kell kitessékelni, hanem éppen felkészült szakembereket kell alkalmazni!